

Teater kultuurivaistu akumuleerimas

Tiina Saluvere

Vaino Vahingu (1940–2008) ja Kuno Otsuse (1943–2014) kirjavahetus on Eesti Kultuuriloolise Arhiivi varasalvedes nii värske andam, et seda ei ole jõutud veel isegi uurijatele kättesaadavaks korraldada. Nagu see arhiiviallike puhul sageli tavapärase, soovivad pereliikmed-pärijad ka käsikirjalised materjalid enne arhiivi andmist ise üle vaadata, neid lugeda ja pisut süstematiseerida. Sellest on ka arhivaaridel palju abi, sest süstematiseerimata materjali arhiivikõlblikuks korraldamine võtab märksa rohkem aega – kui eeltöö tehtud, on asi hoopis lihtsam. EKLA-sse laekunud Vaino Vahingu arhiivi on suure hoole ja armastusega provisoorselt süstematiseerinud Vahingu viimane elukaaslane Ele Süvalep. Tänu tema eeltööle oli üldse võimalik siin avaldatavaid kirju veel lõplikult korraldamata ja kartoteeki/andmebaasi kandmata materjali hulgast leida. Publitseeritavad kirjad pärinevadki Vahingu arhiivist ja kannavad registrinumbrist 2012/178. Kuno Otsuse käsikirjaline pärand on samuti lähiajal kultuuriloolise arhiivi laekumas. Nii leiavad kaks sõpra ja eesti teatriloo väärikat isikut ning teatriuenduse olulist figuuri ka oma epistolaarsele pärandile kõrvuti kohad arhiiviriivileil.

1960. aastate lõpul toimus eesti teatris oluline murrang, mida hiljem on hakatud nimetama teatriuenduseks. Seni oli domineeriv olnud olmerealism, Stanislavski süsteemi dogmaatilisel tõlgendusel põhinev nn. psühholoogiline läbielamisteater, mis oli hakanud end selleks ajaks ammendama ja kordama. Noorte teatriinimeste jaoks tundus see igav, taheti teha teistsugust teatrit, rõhutati teatri kui iseseisva kunstiliigi tähtsust, püüdes seda vabastada „kirjanduse lõa otsast“. Oluliselt suurenes füüsilise tegevuse osakaal, näitlejate häälekasutuse amplituud laienes, lavaline suhtlemine intensiivistus, lavakujundus muutus tinglikuks jne. Vähenes respekt autori kirjutatud teksti suhtes, teater polnud enam pelgalt kirjanduse illustreerija rollis, kirjanduslikku algmaterjali kasutati uute teatrispetsiifiliste kujundite loomisel algimpulsina. Palju kasutati

lavalist improvisatsiooni. Välismaistest eeskujudest oli oluline Grotowski, katsetati Artaud' ja Brechti sünteesi jne. Olulisel kohal lavalise enesetunde saavutamisel oli ka psühhoanalüüs, loeti palju sellekohast teooriat, eriti Jungi. Selle tulemusel sündis üks põnevamaid perioode eesti teatris. Teatriuenduse läbimurdelavastused olid „Ühte laulu tahaks laulda“ (nn. Suitsu-õhtu, rühmatöö), „Tuhkatriinümäng“ (lavastaja Evald Hermaküla) ja „Laseb käele suud anda“ (lavastaja Jaan Tooming) – kõik 1969. aastal.

Uus teatriload äratas kohe tähelepanu, sest oli senisest sedavõrd erinev, leides nii tuliseid poolehoidjaid kui ka vastaseid. Toomingast ja Hermakülast saidki teatriuenduse olulisemad lavastajad, ja kui algul räägiti Hermaküla ja Toominga teatrist, siis mõne aja pärast juba Hermaküla teatrist ja Toominga teatrist – nende loomelaad arenes eri suundades, jõudes mõlema puhul 1970. aastate keskpaigaks tõeliste meistritööde loomise ja ametliku tunnustuseni. Kuna mõlemad töötasid Vanemuises, sai Tartu teatrist teatriuenduse keskus. Veidi hiljem alustasid tingliku teatri katsetustega Kaarin Raid ja Ingo Normet Pärnu teatris, ajaloos tuntakse seda teatriuenduse teise lainena.

Siinse kirjavahetuse osalised on mõlemad tihedalt teatriuendusega seotud, on olnud selle juures päris algusest peale, kuuludes samasse mõttekaaslaste sõpruskonda. Vanemuises töötades osales Otsus rohkem praktilises teatritöös, Vahingu rolliks oli teoreetilise poole vahendamine tegijate ja reflekteerimise publiku jaoks. Kuna uus teater vajab ka teistsuguseid tekste, siis andis Vahing oma panuse ka kirjandusliku loominguga.

Julgen väita, et Vahing armastas teatrit palju rohkem kui nii mõnigi professionaalne teatriinimene. Tõsi, ka Vahing oli teatriga vägagi tõistes suhetes, kuid tema põhitöö ja sissetulek olid siiski mujal. Ta töötas psühhiaatrina Tartu Vabariiklikus Psühhoneuroloogiahaiglas, kaitses 1971 kandidaaditöö, oli Tartu ülikoolis dotsent. Ometi tõmbas teater Vahingut sedavõrd, et ta

Kuno Otsus, teatrijuht Kaarel Ird ja Ao Peep M. Gorki „Vanamehe“ proovil Vanemuises 1968. Foto pöördele on kirjutatud Otsuse pühendus Irdile. EKLA, fk. A-196: 90

vähendas oma töökoormust haiglas ja ülikoolis, et n.-ö. osta endale aega teatri jaoks. Vahing maksis oma teatriarmastusele tublisti peale, mille eest on teda lausa kahtlustatud. Iseloomustav on päevaraamatu 06.02.1973 sissekanne, kus Vahing kirjeldab nn. kolhoosipidu Pärnu näitlejatega, kui hakati uurima, miks ta nii kaua Pärnus on, kust ta nii pikaks hotellis elamiseks raha saab jne. ja mille Vahing resümeerib: „Minu näiliselt motiveerimatust Pärnus elamisest järeldatakse, et mul on mingi salajane missioon.“¹ Praeguses ühiskonnas oleks sellist käitumist vist veelgi

keerulisem mõista: loobuda osast oma kindlast ja üsna heast sissetulekust, mõnes mõttes ka edasise tööalase karjääri võimalustest – selle nimel, et olla vaba teatri jaoks –, käia tollastes ligipääsetavates suurlinnades (eeskätt Moskva, Leningrad) uulavastusi ja põnevaid välisteatrite külalisetendusi vaatamas, jälgida pidevalt lähivaates eesti teatrielu ning kirjutada teatrile ja teatrist.

Vahingult on ilmunud mitmeid näidendite ja lühiproosa raamatuid, artiklilogumikke, mis käsitlevad nii psühhiaatria kui ka teatri valdkonda – õigupoolest mõlemat Vahingule omases

Pärnu teatri lavastaja Ingo Normet ja Vaino Vahing 1972. aastal. Jüri Arraku foto. EKLA, reg. 2008/65

¹ V. Vahing. Päevaraamat, Tallinn, Vagabund, 2006, lk. 290.

põimingus. Teatriajaloo seisukohalt on üliolulised raamatud „Thespis“ ja „Hermaküla“, kus Vahing on tagasihoidliku ja sageli märkamatuks jääva toimetaja/koostaja positsioonis, ometi võib uskuda, et temata poleks kumbki raamat selline, nagu need praegu on. Omakirjastusliku almanahhi „Thespis“ koostamine/toimetamine 1970. aastate algul oli üks Vahingu suuri missioone Eesti teatris. Taas võib öelda, et ilma temata poleks „Thespis“ ilmselt sündinud. See oli Vahingule nii omane vastuvett ujumine (tegemist oli ju pörandaaluse väljaandega), mis tõi kaasa suure hulga vabatahtlikku ja tasuta tööd, kuid Vahingu jaoks oli alati vaimne tulu olulisem materiaalsest. „Thespise“ kaudu avardas paljude silmaring, said kättesaadavaks tekstid ja ideed, mis toestasid teatriuuduse teoreetilist külge, see oli väljaanne, kus oli võimalik öelda välja ka neid mõtteid, mida riigi ja tsensuuri kontrolli all olnud väljaanded oleksid võinud liiga radikaalseks ja lubamatuks tunnistada. Ja seegi on Vahingu suur teene, et „Thespise“ kõik viis numbrit 1997. aastal ühiste kaante vahele kogutuna trükivalgust nägid,² jõudes sel moel juba hoopis avarama lugejateringini ja päästes tulevaste uurijate jaoks olulise materjali meie teatriloo tõlgendamisel.

Võib öelda, et Vahing oli lisaks oma paljudele elus täidetud rollidele – kord palgalistele, kord missioonil põhinevaile – kindlasti ka veel kutsumuselt ajaloolane, arhivaar. Teadlikult kogus ta oma arhiivi kokku nii talle saadetud kui ka tema enda saadetud kirjad (kui neid adressaatidelt kätte saada õnnestus) ning pidas järjepidevalt päevaraamatut, mis sisaldab ülipõnevat kultuuriloolisil materjali tolle ajastu ja seal tegutsenud loomeisikute mõistmiseks. Et ta neist kaks esimest köidet ka ise avaldada jõudis,³ paneb teda tänutundes meenutama paljusid, keda see periood meie kultuuriloo huvitab. Oletada võib, et päevaraamatu pidamine kestis edasi ka pärast 1984. aastat, millega teine köide lõpeb – ehk oleks aeg mõelda avaldamise jätkamisele?

Vahingu intrigeeriv isiksus ja looming andsid põhjust peagi pärast tema lahkumist tema kohta meenutusi-mälestusi koguma asuda. Külli Trummali koostatuna kirjastuselt Hermes 2011. aastal ilmunud mahukas raamat „Vahing. Mälestusi Vaino Vahingust“ on olnud veel üheks võimaluseks Vahingu elutöösse pilku heita, samas avada ka paljusid tolleaegse kultuurielu seni varjul olnud tagamaid.

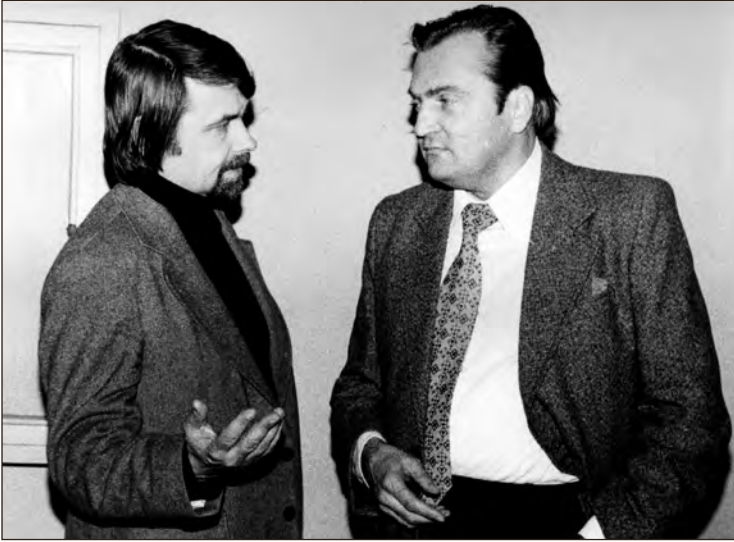
Suur oli ka teise siinse kirjavahetuse osapoole Kuno Otsuse teatriarmastus. Juba koolipoisina Tartu 8. Keskkoolis legendaarse kirjandusõpetaja Vello Saage käe all tegeles ta nii ilukirjandusliku loominguga kui ka näitemänguga. Hilisem tuntu kirjamees ja Otsuse koolivend Mati Unt oli tollal see, kes Otsuse luuletusi oma illustatsioonidega täiendas, jõudes sealt edasi ka oma kirjandusliku loominguga avaldamiseni. Otsuse edasised õpingud Vanemuise studios andsid süstemaatilise teatrirahariduse ja töökoha teatris. Sellest sai elutöö ja teine kodu kogu eluks. Otsus tõi Vanemuises publiku ette kümnekond lavastust, tema loodud rollide nimekirja on aga märksa pikem. Tihti oli ta ka teiste lavastajate kõrval assistendiks, mis on vägagi aja- ja energiamahukas, kuid publiku jaoks paraku üsnagi märkamatuks jääv töö. Otsus pidas Vanemuises mitmeid ameteid – lisaks näitlemisele ja lavastamisele oli ta eri aegadel teatri noodid- ja raamatukogu hoidja, arhivaar ning teatri vokaal- ja balletistuudio õppealajuhataja. Tema muusikaliteratuuri-alane kompetents oli muljetavaldav. Ta oli põline vanemuislane, keda tundsid kõik ja kes oli teatris omamoodi asendamatu. Mitmekülgsest andekana tegeles ta teatritöö kõrval jätkuvalt ka ilukirjandusliku loominguga, avaldades aeg-ajalt luuletusi ajakirjas Looming.

Ometi ei saanud talle osaks erilist aupaistet. Tema lavastused ei kuulunud enamasti tunnustust leidnud silmapaistvate tippude hulka, tema rollid ei olnud tavaliselt peaosad, kuid ta tegi oma tööd südamega. Teater ei püsi ainult tippudel, on vaja suurt hulka inimesi, kes kannaks hoolt, et teatriorganism igapäevaselt toimiks, et igal õhtul kell seitse avaneks publikule eesriie. Paljud neist inimestest jäävad üldse eesriide varju. Otsuse kohta seda öelda ei saa, kuid autasude ja preemiate sära ulatus tema ellu vähe. Ehk ei olnud tal piisavalt auhannust? Või annet? Või ei osanud ta teatrijuhtide soosingut saavutada? Või ei olnud tal sellist meeletut töövõimet, mida tippu jõudmine sageli eeldab? Või lihtsalt soovi end sel moel pingutada. Me ei tea seda. Võib loota, et Otsuse arhiiv annab nende küsimuste tõlgendamiseks mõne vastuse või vihje.

Vahingu-Otsuse kirjavahetuse puhul ei saa öelda, et seal järgitaks rangelt kiri-vastus-põhimõtet. Pigem sünnivad kirjad mitte niivõrd kohustusest vastata, kui võrd hetkeimpulsist, soovist midagi sõbraga jagada. Seetõttu pole ka siinse publikatsiooniga paigutatud kirju vaheldumisi, vaid

² Thespis. Meie teatriuudused 1972/73. Toim. V. Vahing. Ilmamaa, Tartu, 1997.

³ Samasse ritta kuulub avateosena õigupoolest juba Vahingu „Noor Unt“. – Loomingu Raamatukogu 2004, nr. 1–3, Perioodika, Tallinn.

Mati Unt ja Vaino Vahing, kaks sõpra ja teatriuenduse peamist teoreetikut. Elmar Köstri foto. EKLA, fk. B-139: 237

esitatud kronoloogiliselt esmalt Otsuse ja siis Vahingu kirjad. Otsuse kirjad on enamasti pikemad, lisaks siinsetele leidub arhiivis ka postkaarte, mis saadetud sünnipäevaks, uueks aastaks, aga ka isegi maipühadeks. Siin avaldamata jäänud kaartidel leidub sageli üsna emotsionaalseid ja tähenduslikke sõnumeid. Nii võime näiteks 24. dets. 1989. aastaga dateeritud jõulukaardilt lugeda: „Mu truu Wantsa! Miks Sa mind ometi maha oled jätnud? Jumalikke jõulusid, Head Uut Aastat! Igavesti Sinu Kuno.“ Küllap tundis Otsus end sel hetkel üksildasena, sest teater ei omanud siis enam endist tähendust ega tõmmanud publikut kuigivõrd ligi. Teatritegijad istusid oma elevantilutornis, kuid elu kees tänaval, koosolekusaalides, meedias – toimus laulev revolutsioon.

Truu Wantsa polnud Kunot siiski maha jätanud, see sõprus kestis kogu elu, seda tunnistab ka sinise kirjavahetuse viimane Otsuse saadetud kiri.

Esmapilgul võib ehk tunduda, et need kirjad on pisut juhuslikud, sõnumilaadsed, lühikesed. Tõesti, pikki kirjeldusi ega enesevaatlusi siin eriti ei leidu, kuid ometi annavad need edasi seda vahetut hõngu, mis kaasnes teatriuendusega, seda sisemist kirge ja põlemist, mis neid inimesi toitis. Ja ennekõike suurt armastust teatri vastu. Tihtipeale töötati jõu piiril. Sellekohaseid viiteid leidub Vahingu päevaraamatus ohtrasti. „Kas saab olla veel väsinum?“ – küsib ta iseendalt 05.02.1973. Elustiili juurde kuulus teatavasti ka üsnagi enesehävituslik boheemlus, mis vaheldus ja põimus üliintensiivse töötamisega. Otsuse kirjadest Vahingule võib lugeda, et sageli palus ta tohtrist sõbralt retsepti rahustite ja peavalurohtude jaoks – needki tervisehäired vihjavad

ülepingele. Kõike tehti endast maksimumi andes ja kirega. Kuid just tänu sellele, et need inimesed oma elu jäägitult teatrile pühendasid, saame täna eesti teatri ühe tipp-perioodina meenutada aega, mida tagasivaates tuntakse teatriuenduse nime all ja mis on üks kirkamaid kogu eesti teatriloo.

Oma viimases arhiivi jõudnud kirjas Otsusele kirjutab Vahing: „Teater akumuleerib mingi kultuurivaistu, tõsi küll, mittetajutava, mitte sellise, mis sind kohe targemaks või paremaks teeks, aga ajapikku annab ta tunda.“ Just see vaist, mis pikkade ja mõnikord ka kurnavate teatriõhtute tulemusel oli neisse akumuleerunud, andis neile jõudu loominguks, mille tõlgendamine meil veel suuresti ees seisab.

Täna südamest Vahingu tüdart Julia Laffranque'i ja viimast elukaaslast Ele Süvaleppa ning Otsuse arhiivi haldajat Urve Kivilaidu, et nad kirjavahetuse avaldamiseks lahkesti nõus olid.

Publikatsioon on seotud projektidega IUT22-2 (Kirjanduse formaalsed ja informaalised võrgustikud kultuuriloo allikate põhjal) ja ETF9160 (Eesti kirjanduse pingeväljad 1956–1968: ideoloogiad, institutsioonid ja baastekstid Nõukogude ja paguluse kontekstides).

Tiina Saluvere

(1960), doktorant ja toimetaja,
Eesti Kirjandusmuuseum,
Vanemuise 42, 51003 Tartu,
tiina@kirmus.ee

Vaino Vahingu ja Kuno Otsuse kirjavahetus

Otsus Vahingule

1.

Kallis ja austatud Doktor!

Mati⁴ palus mul Sulle üle anda see „Thespise“⁵ II number. Olen täna Pärnus „Charleyga“⁶ Mati on ka kaasas, ütles, et sõidab sealt edasi Tallinna. Tervitan ja palun tervitada ka abikaasat.⁷

Sinu Wilde, O.⁸

19.05.72. a.

P.S. Raamatu vahel on ka mingid Sulle teadaolevad kviitungid.

K.

Kuno Otsus 1968. aastal. Vaino Vahingu foto. EKLA, fk. Neg. A-37: 6811

⁴ Mati Unt (1944–2005) – kirjanik, lavastaja, Vanemuise dramaturg 1966–1972, eesti teatriuuduse olulisemaid teoreetikuid ja välisteoreetikute vahendaja.

⁵ „Thespis“ oli omakirjastuslik masinakirjas (kopeerpaberi abil) paljundatud almanahh, mis käsitles peamiselt teatriga (kultuuriga) seotud teemasid, mida ametlikes väljaannetes oleks tsensuuri tõttu olnud keeruline või võimatu avaldada. Ilmus 1972–1973. Seda levitati käest kätte usaldusväärsete inimeste hulgas. Vahing oli „Thespise“ peamine koostaja/toimetaja ja produktiivne autor.

⁶ „Charley tädi“ – Brandon Thomase farsi põhjal dramatiseerinud Mati Unt, lavastaja Kuno Otsus, kes esines ka teener Brasseti rollis. Esietendus Vanemuises 31.05.1970. Lavastus oli erakordselt publikumenukas.

⁷ Vahingu tolelaegne abikaasa oli Maimu Berg.

⁸ Miks Otsus ennast Oscar Wilde'iga võrdleb, jääb siinkohal selgitamata. Tõenäoliselt on tegemist mingi siseringi nalja või vihjega.

Kallis Waino, väga austatud proua W.
 Soovida teile suurt armastust,
 tugevaid tundeid ja peigi' iga-
 päevares elus. Ja loomulikult
 pühalikult õnnelikku uut aastat!
 Teie Kuno
 29. XII 1972.a.

Kuno Otsuse
 uusaastakaart
 Vaino ja Maimu
 Vahingule 1972.
 EKLA, reg.
 2012/178

2.

Tere!

Praegu on teisipäev, kell on 23 ja 50 minutit. Tulin just Maimu poolt.⁹ Mul oli kaasas „Silva“¹⁰ plaat ja ungarikeelne libreto.¹¹ Jõime teed. Aga tema igatseb. Ootab!¹² Ausõna!

Minul uudiseid polegi. Teatris on kõik tavaline, Tooming¹³ on pärast Pärnu „Charleyt“ väga reserveeritud, teretab mind ja vaatab ise mööda. Imelik, miks nii? Kui olukord samaks jääb või veel progresseerubki, siis pole küll mingit mõtet Hoffmanni¹⁴ teha. Mulle tundub, et nad peavad mind Marega¹⁵ kas spiooniks või inimeseks, kellest on parem eemale hoida. Eks hoidku siis pealegi. Kuigi Jaanist on see loll. Tead, ma olen väsinud. „Trembita“¹⁶ väsitab, ja üldse on kuidagi igav. Hea on, et Maimugi nüüd Tartus on, lähen mõne päeva pärast ehk jälle teile. Oh seda õnnetut Otsust!

Ootan vastust.

Kuno

Vert.¹⁷

Tartu,

Teisipäev, 6. veebr. [1973] kell 23.58

Lisa: Endel Loide¹⁸

⁹ Vahingud ja Otsus elasid tollal väga lähestikku, Vahingud Nõva, Otsus Raua tänaval.

¹⁰ Imre Kálmáni operett.

¹¹ Otsus oli Vanemuise raamatu- ja noodikogu juhataja ja tundis suurepäraselt muusikaliteratuuri.

¹² Vahing elas sel talvel üsna pikalt Pärnus, töötades oma „Vaeste-Patuste alevi“ dramatiseeringuga ja küllastades intensiivselt Pärnu teatri etendusi. Samal perioodil oli Pärnu teatri repertuaaris ka Vahingu „Suvekool“. Oma Pärnu teatrimuljetest on ta kirjutanud „Thespise“ V köites ülevaate „Etendus kasvab... etendus langeb. Talveõhtud Pärnu teatris“ – „Thespis. Meie teatriuendused“, Ilmamaa, Tartu, 1997, lk. 350–382.

¹³ Jaan Tooming (1946), teatriuenduse juhtfiguure ja olulisemaid lavastajaid. „Charley tädis“ mängis ta paralleelselt Einari Koppeliga üht peaosas, lord Babberley'd.

¹⁴ Ei ole päris selge, mis idee see oli. Vahing on oma päevaraamatus kirjutanud: „Kuno Otsusega 20 minutit raamatukaupluse „Teadus“ ukse taga Hoffmanni raamatut ootamas“ ja veidi allpool: „tal [Toomingal] oli Hoffmanni raamatu üle hea meel.“ (03.01.1973) Eesti keeles sel aastal ühtki Hoffmanni teost ei ilmunud, seega võis tegu olla näiteks Ernst Theodor Amadeus Hoffmanni saksakeelse muinasjuturaamatuga („Märchen“, Leipzig, 1971) vm. „Teaduse“ raamatupoes oli tollal müügil küllalt palju Ida-Saksamaal välja antud kirjandust, mida sai poe kaudu ka tellida. Hoffmanni-ainelise lavastuse idee jäi siiski teostamata.

¹⁵ Mare Puusepp, Vanemuise laulja ja näitleja, Jaan Toominga toleaeagne elukaaslane.

¹⁶ Juri Miljutini operett „Trembita“ esietendus Vanemuises 25.02.1973, lavastaja Epp Kaidu, kelle kõrval Otsus oli lavastuse näitejuht-assistent, mängides ühtlasi Sussiku rolli.

¹⁷ Vert., verte – ld. k. *vertatur!* – pööra, vaata pöördel. Mida Otsus siin just rõhutada soovib, jääb ebaselgeks.

¹⁸ Endel Loide (1900–1987) – USA-sse emigreerunud vähetuntud eesti kirjanik ja teatriarvustaja, kes on kirjutanud näidendid „Lucifer“, „Jumalalilled“ jm. Mainitud lisa muuseumi jõudnud kirja juures ei ole, tegemist võis olla mõne Loide tekstiga.

3.

Lp. Waino Wahing¹⁹

Wants!

Sain täna (reede!) kell 07.30 hommikul Maimult telegrammi, tekstiga OTSI VAINO KIIRESTI ÜLES. MAIMU.²⁰

Milles on asi? Tule palun minu poolt (võin olla aias) läbi.

Mittemidagi-

teadev

Kuno

06.VII 73. a.

4.

[1975]

Armas Waino!

Tere!

Pole vist juba terve aasta kohtunud. Teadsin küll, et Sa oled korterit vahetanud,²¹ aga teatris, (ma küll spetsiaalselt ei uurinud, ent paistab) et enamus Sinu uut aadressi ei tea. Ka Kaisuga²² pole juttu olnud. Juhtus hoopis nii, et Viiu Maimik²³ küsis minult, kuidas Sa elad. Mina loomulikult ei teadnud midagi vastata ja juhtus vastupidi – Viiu andis mulle Sinu aadressi (ja palus seda mitte levitada, mida ma ka teinud pole). Siis palun aga, ole nii hea ja kirjuta mulle, mis päevadel/kellaegadel Sa kodus oled. Arvan, et meil on, millest vestelda – siiski terve aasta!

Palun ära pane mu tülitamist

pahaks! Jään ootama vastust!

Sinu Kuno

5.

Kallis Wantsa!

Ei saa ma Sinuga kuidagi kontakti! Psühho keskjaam²⁴ on alalõpmata kinni. Kahel korral olen käinud õhtupoolikul Sinu pool, aga aknad on pimedad ja uksekell kinnitab, et kodus Sa pole ilmselt olnud. Kuidas elad? Üldiselt usun, et hästi, sest elule jalgu pole Sa kunagi jäänud, pigem vastupidi. Wabanda väga, aga nagu ikka, on mul Sulle suur palve. Enda, ema, isa ja tädi nimel. (Ema, muuseas palub Sulle sageli tervisi saata, aadressaadini nad muidugi ei ole jõudnud.)

Aastavahetusel oli mul iga päev vähemalt 4 proovi – ballikavaks „Kihva Värdi“²⁵ Saabastega

¹⁹ Kiri on saadetud käsipostiga, kokkumurtud lehele on kirjutatud üksnes aadressaadi nimi ilma aadressita.

²⁰ Kuigi esmapilgul ehmata, on see teatriuudusega seotud seltskonnale üsna iseloomulik käitumisstiil: ootamatused ja ekstreemsused kuulusid igapäevaellu, ülim oli *Spiel*, suur mäng. Oma päevaraamatus kirjutab Vahing selle päeva sündmusena: „Veisaite [Irena Veisaitè, leedu teatriteadlane] ja ta tütreaga Võrus ja Taevaskojas. Väga raske on momendil nendega suhelda.“ Eelmise päeva sissekanne ütleb, et Vahing sõitis öise Pihkva rongiga Tallinnast, kus oli olnud paar päeva, Tartusse. Õhtuse konflikt järel on abikaasa mures. Järgmisel kahel päeval päeviku sissekanded puuduvad, 9.07. märkmed algavad lausega: „Helistasin Maimule.“

²¹ Vahingud said oma korteri 1975. aasta mais, Nõva tänavalt koliti Kingissepa (praegune Jakobi) tänavale.

²² Kais Adlas, Vanemuise näitleja, Irdi ja Kaidu tütar.

²³ Viiu Maimik (1939) – Vanemuise kontsertmeister, ühtlasi Elleri muusikakooli pedagoog ja kontsertmeister.

²⁴ Vahing töötas Tartu psühhoneuroloogiahaiglas psühhiaatrina. Nõukogude ajal, kui telefone oli vähe, kasutati suuremates asutustes telefonikeskjaamu, mille kaudu sai kõnesid erinevatesse ruumidesse suunata.

²⁵ Kihva Värdi pseudonüümi kasutas humorist ja karikaturist Riho Lahi ajalehe Edasi naljanurgas. Sellest sai omamoodi populaarne tegelaskuju. Lahi on Värdi lugudest välja andnud ka mitu kogumikku. Tolle uusaastaballi kava oli ilmselt neist lugudest inspireeritud. Tõenäoliselt oli Otsus ballikava lavastaja. Kuna ballikava esitati vaid üks kord, siis selle kohta repertuaariülevaateis andmed puuduvad.

kass,²⁶ Elu tsitadellis²⁷ (etendus läks Merzini²⁸ tõttu aia taha), Imelugu,²⁹ Suveöö ilmsi³⁰ + veel õhtuti etendused. Polegi siis vist mingi ime, et pea hakkas sageli valutama. Väsimusest sain C-vitamiini ja Undeviti³¹ abil jagu, aga pea, (olgu ta neetud!) valutas peaaegu iga päev. Meie suur meedikus Maiksar³² soovitas ja hankis mulle siis üht bulgaaria peavalu retseptirohtu – SEDALGINI. See Sedalgin mõjus/mõjub tõepoolest hästi, kogu meie perekonnale, sest tädil, õnnetul on oma ettekandjatöö tulemusena tihti peavalud, isa jälle töötab vist liiga palju (ikkagi 73 aastat vana), ja ema on – seda tead Sa isegi – viimastel aastatel sageli haiglane olnud. Siis juhtuski nõnda, et see SEDALGIN aitas meid kõiki. Aga nüüd on otsas.

Palun ole hea ja saada mulle kirjaga (Raua 16a-4) mõned SEDALGINI retseptid, oleksime Sulle väga tänulikud. Ema eriti – ta tuletab Sind sageli hea sõnaga meelde.

Parimate tervitustega

Kuno

P.S. Sõpradeta, kord vihane, kord melanhoolne, pole mul õiget asu ei siin, ei seal. Mille nimel ma elan? Lootusest? Aplausist? Paistab, et viimasel ajal kõige enam vist küll SEDALGINIST!

K.

Tartus,

18.01.77. a.

6.

Mängime nii, et lennupostiga!³³

16. X 77. a.³⁴

Tere, kallis Wants!

Suur aitäh Irkutskist saadetud postkaardi eest, kuigi pean ausalt tunnistama, et ma muret tundma hakkasin. Ikkagi Ida-Siber, BAM,³⁵ sealsed inimesed ja nende kombed ning Sinu küllaltki keeruline iseloom. Nüüd, Jumal tänatud, oled siis tagasi.

Kavatsesin üksipäev Sinu poole tulla, aga kohtasin Kaisut, kes tegi ettepaneku see käik koos ette võtta pärast tema Saksamaa gastrolli.³⁶ See oleks siis kusagil 05.–10. X vahepaiku.

²⁶ August Kitzbergi lastenäidendi „Saabastega kass“ lavastas Kaarel Ird, esietendus toimus 04.01.1977. Kuno Otsusel oli füüsiliselt nõudlik Gummilastiku, kuninga kammerherra roll.

²⁷ August Jakobsoni näidendi „Elu tsitadellis“ lavastas Epp Kaidu, Kuno Otsus oli lavastaja assistent ja mängis ühtlasi ka Richard Miilase osa. Esietendus oli toimunud 29.02.1976, kuid Vanemuises tehti sageli kordusproove ka mängukavas olevate lavastustega. Kuna Epp Kaidu oli surnud 23.06.1976, siis langes taastusproovide koormus lavastaja assistendile Otsusele. Olgugi et tegemist oli stalinismiperioodi tekstiga, mis 1970. aastateks oma aktuaalsuse oli kaotanud, sündis ometi tähelepanuväärne lavastus, eeskätt tänu peosaliste Toominga ja Hermaküla võimsale koosmängule. Lavastaja Kaidu pälvis selle eest Eesti NSV Teatriühingu preemia, samuti Tooming Ralfi osatäitmise eest. Oletada võib, et veidi aitas premeerimisele kaasa ka see, et lavastus oli pühendatud NLKP XXV kongressile.

²⁸ Leonhard Merzin (1934–1990) oli andekas filmi- ja teatrinäitleja, lisaks tegeles hobi korras maalikunsti ja ilukirjandusega. Vanemuises töötas aastail 1957–1960 ja 1966–1979. „Elu tsitadellis“ tegelaste hulgas tema nime ei leidu, kuid pole võimatu, et ta oli distsipliinirikumise tõttu (alkoholiprobleemid) rollist kõrvaldatud.

²⁹ Raimo Kangro koomiline ooper „Imelugu“ (Kulno Süvelepa libreto Boccaccio „Dekameroni“ ainetel) oli lavale jõudnud küll juba 22.06.1974, kuid ilmselt oli tegemist taastusproovidega. Ooperi oli lavastanud Epp Kaidu, Kuno Otsus oli lavastaja assistendiks.

³⁰ Valter Ojakäärü külamuusikali „Suveöö ilmsi“, mis põhines Mart Raua näidendil, lavastas Kaarel Ird, esietendus toimus 17.04.1977. Kuno Otsus mängis seal üht kõrvaltegelast, pastorit.

³¹ Erinevaid vitamiine sisaldav tablett, Nõukogude ajal üsna populaarne turgutusvahend.

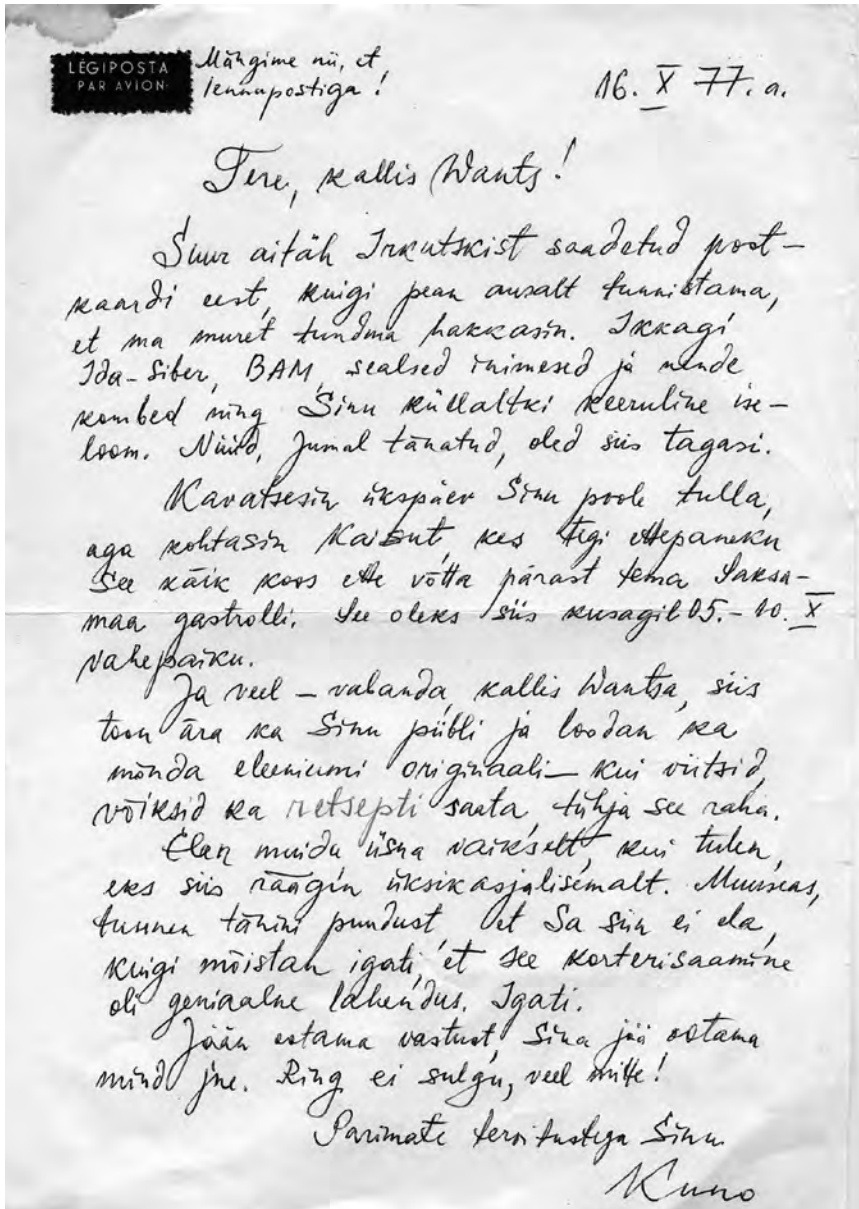
³² Raimo Maiksar (1936) oli Vanemuise näitleja, hiljem vanemmeister. 1965 lõpetas ta Vanemuise stuudio (nn. Irdi stuudio), olles eelnevalt õppinud EPA-s veterinaariat – siit ilmselt viide „meedikusele“.

³³ Selle märkuse juurde on kleebitud lennuposti kleeps.

³⁴ Siin on Otsus kirja dateerimisel ilmselt eksinud, nagu selgub kirja sisust. Tõenäoliselt peaks olema 16.IX.

³⁵ Baikali-Amuuri magistraal, tolleaegne (komsomoli) löökehitus. Vahing viibis seal 01.–25.08.1977.

³⁶ Vanemuine esines külalisetendustega Potsdamis ja Schwerinis 25.09.–06.10.1977, mängides lavastusi „Üks ullike läks rändama“, „Luigelend“ ja „Suveöö ilmsi“.

Kuno Otsuse kiri Vaino Vahingule 1977. EKLA, reg. 2012/178

Ja veel – vabanda, kallis Wantsa, siis toon ära ka Sinu piibli ja loodan ka mõnda eleeniumi³⁷ originaali – kui viitsid, võiksid ka retsepti saata, tühja see raha.

Elan muidu üsna vaikselt, kui tulen, eks siis räägin üksikasjalisemalt. Muuseas, tunnen tänini puudust, et Sa siin ei ela, kuigi mõistan igati, et see korterisaamine oli geniaalne lahendus. Igati.

Jään ootama vastust, Sina jää ootama mind jne. Ring ei sulgu, veel mitte!

Parimate tervitustega Sina

Kuno

³⁷ Rahusti.

7.

Kallis Wantsa!

Kaido Maidla³⁸ tõi täna minu kätte Sulle Nõva tänava aadressil tulnud teate ilmunud raamatu kohta.

Tervis on mul endine, aga võtan iga päev eleutherococci ekstrakti.³⁹ Eks näe, mida lähemad päevad toovad – kui asjad kipuvad viltu kiskuma, küll ma siis Sind üles otsin.

Head aasta lõpunaädalat!

Kuno

20.XII -79. a.

8.

Kallis Wantsa!

Suur aitäh Sulle targa ja soosiva arvustuse eest „Postimehes“.⁴⁰

Mulle on jäänud peale Sinu üsna vähe tõelisi sõpru ja enamasti on nad siis „Vanemuisest“ → Dvinjaninov, Simmul, Jääger,⁴¹ vana Lilleorg,⁴² osaliselt ka Linnar.⁴³ Nemad on ajutised, aga Sina, kallis Wantsa, oled mind alati hoidnud ja vaimselt valvanud. Ja eks seegi ole Sinu teene, et ma Wilde'ni üldse välja jõudsin. Ma igatsesin teda juba ammu lavastada, Endrik Kerge⁴⁴ igatses farsse ja krimkasid, need töid ju kassat! Priimägi igatses aga Wilde'i ja nõnda see teoks sai, seetõttu ka tema osaline lavastusse vahelesekkumine, ikkagi intendant!

Tahaksin väga, et Sa näeksid ka Dvinjaninovi ja Veesaare etendust.⁴⁵ Tule alati kui soovid. Loož on ju vaba!

Sind igavesti armastav

& osaliselt hull Kuno

03.XII -91. a.

vt. pöördel →

→ Eelkõige Häid Jõulusid!

P.S. Hakkam ilmselt Jaan Toomingaga Bellini ooperit „Puritaanid“⁴⁶ lavastama! Mõte on ju hulljulge, agahull + julge peaks sobima.

K.

³⁸ Kaido Maidla (1936), Vanemuise näitleja ja koorilaulja.

³⁹ Turgutav ja väsimust peletav taimne ekstrakt, nimetatud ka Siberi ženšenniks. Otsus kasutas igasugu turgutavaid tooteid nii palju ilmselt seetõttu, et tema lähedane peretuttav oli apteeker. See võimaldas ka defitsiitsete ravimite kättesaamist, mis Nõukogude ajal oli apteegis tutvusi omamata tõsine probleem.

⁴⁰ Otsus lavastas 1991. aastal Vanemuises Oscar Wilde'i „Idealse abikaasa“. Vahingu arvustus Postimehes ilmus 02.10.1991.

⁴¹ Tollased noored Vanemuise näitlejad Andres Dvinjaninov, Rain Simmul ja Merle Jääger.

⁴² Tiit Lilleorg (1941), elupõline vanemuislane, kes on töötanud teatris nii näitleja, lavastusala juhataja kui ka peadirektorina.

⁴³ Linnar Priimägi (1954), Vanemuise teatri juht aastail 1990–1993, nimetas end saksa teatrite eeskujul intendandiks.

⁴⁴ Ago-Endrik Kerge (1939) juhtis 1985–1990 Vanemuise teatrit. Kerge perioodil lavastas Otsus Georges Feydeau' jandi „Kirp kõrvas“ (1987), Robert Thomase kriminaalnäidendi „Lõks“ (1988) ja Philip Kingi „Farsi pastoraadis“ (1989). Tollane repertuaaripilt sisaldas tõesti palju meelelahutuslikku, sellegipoolest oli publiku leidmisega probleeme. Kuna samal ajal toimus laulev revolutsioon, siis oli inimeste huvi kaldunud pigem poliitikalale ja päevasündmustele. Kõikjal toimus palju põnevaid ja teater ei jõudnud enam eluga sammu pidada.

⁴⁵ S. t. näitlejate teist koosseisu.

⁴⁶ See idee ei saanud siiski teoks. Ooper jõudis kontsertettekandena Estonias lavale 16.03.2007.

Vahing Otsusele⁴⁷

1.

Kunole Leningradist naasmise⁴⁸ kergenduseks.

V. V.

Moskvas 2.XI 72⁴⁹

2.

Kuno.

Algas mu „Moskva-teatri-sügise“ teine pool, raskem pool.⁵⁰

Paar päeva tagasi esietendus armeeteatris Andrejevi „Kõrvakiilud“⁵¹(!). Ei vaadanud.

V.

4.11.72.⁵²

3.

Kuno! Kui juba olla, siis olla järjekindel, muidu võib „psühhoosi oodates“ hulluks minna. Juba iga mustlasplika (elus, mitte laval) tuleb mulle nina peale määrima, et mul on ainult „Ego“, polevat mu käitumises üldinimlikku. Mõelda vaid, milline tähelepanek setupoisi⁵³ hingeelu kohta, kes peab „üldinimliku“ (pähh, milline sõnavärdjas) ilu nimel kaks korda päevas Kuuba rahvuslikku balletti vaatama! Lõunavaheaeg on praegu. Oh, kuidas ma vihkan mustlasplikasid!

Moskvas

5.11.72

k 1620

V.⁵⁴

4.

Ja ongi läbi kirglik nädal. Aitäh, Kuno, igakülgse abi eest.

V.

6.11.72⁵⁵

⁴⁷ Vahingu kirjad Otsusele (ja veel ilmselt mõnele sõbrale, nt. siinses kirjavahetuses ilmneb, et ka Hermakülale) on kirjutatud (enamuses) Moskva teatrite kavalehtedele. Vahing käis regulaarselt ja sihiteadlikult end tol ajal tavakodaniku jaoks ligipääsetavates suurlinnades Moskvas ja Leningradis teatrialaselt harimas, olulisemate teatrite uusi lavastusi vaatamas. Suhteliselt sageli käis neis linnades esinemas ka välistruppe. Et ta sõpradele kirjade kirjutamiseks tavalise kirjepaberi asemel just teatrikavad valis, ei ole kindlasti juhuslik – selles võib näha ühelt poolt soovi, et ka sõbrad saaks osa sellest teatrielust, mida tema sel hetkel nautis, teisalt aga taas omamoodi mängu, mis Vahingule igiomane. Selline stiil võimaldab tagasisaates jälgida Vahingu teatrikogemust – küllap mõtles ta neid kirju saates sellelegi.

⁴⁸ Vanemuse külalisetendused Leningradis toimusid 23.–31.10.1972, repertuaaris olid Prokofjevi „Õnnemängija“, Ojakääru „Kuningal on külm“, balletiõhtud „Kontrastid“ ja „Maalid“, Madáchi „Inimese tragöödia“ ja Tormise „Külavahelaulud“.

⁴⁹ Esimene arhiveeritud kiri piirubki selle lühisõnumiga. See on kirjutatud Moskva Armeeskesktheatri „Onu Vanja“ lavastuse kavale, kuhu on pöördle märgitud etenduse vaatamise kuupäev 01.11.1972.

⁵⁰ Kuuba rahvusballeti külalisetendused Moskva Suures Teatris.

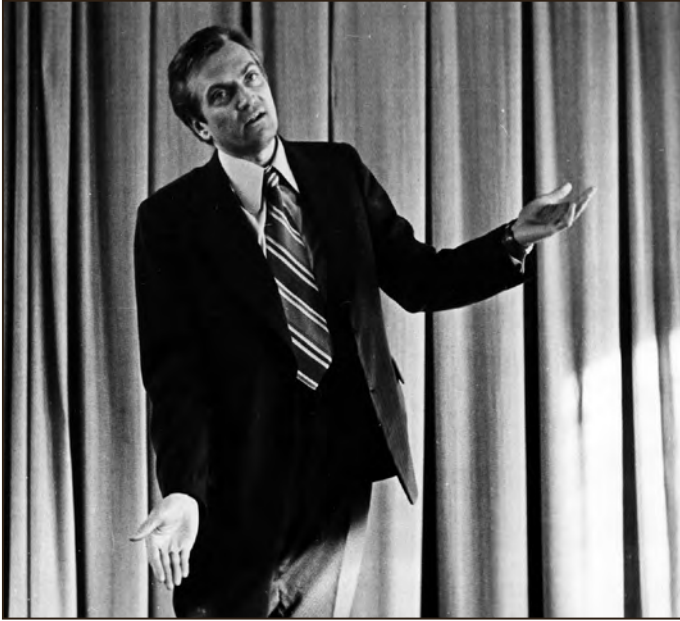
⁵¹ Mati Undi dramatiseeringu Leonid Andrejevi teose jm. materjalide põhjal pealkirjaga „Sina, kes sa saad kõrvakiile“ lavastas Hermaküla Vanemuses 18.11.1971. Peaosas Jaan Tooming. See oli teatriuudenduse varasema perioodi olulisi lavastusi, mis paistis silma agressiivsuse ja vägivalllani võimendatud füüsilise tegevusega.

⁵² Kiri on kirjutatud balleti „Giselle“ kavalehele (Kuuba rahvusballetti).

⁵³ Nii tavatses Vahing end sageli nimetada.

⁵⁴ Kiri on Kuuba rahvusballeti segakavaga kontsertõhtu kavalehele kirjutatud.

⁵⁵ Kiri on Kuuba rahvusballeti kolmest osast koosneva etenduse (segakava) kavalehel.

Vaino Vahing esinemas ENSV Kirjanike Liidu seminaril 2. veebruaril 1975.
Foto: Jaan Klõšeiko.
EKLA, fk. B-148: 49

5.

[1972]

Kunole mõeldes Vaino.

P. S. Trio järjekord oli ikka nii nagu kirjutatud Rubbins jt.⁵⁶

6.

Jälle Kunole mõeldes, jälle minister kunsti ees.

Vaino

31.11.72,

Moskvas⁵⁷

7.

Tere!

Tulin teatrist. Jälle kavad,⁵⁸ pole veel midagi uut välja mõelnud. Vaatasin „Hiirelõksu“⁵⁹ teist korda. Lagi oli statsionaaris hea.

Aga üks lapsus: lugesid ajalehte „LHumanite“⁶⁰ (?) Inglismaal mõrv, veidi imelik. 6–7 tundi trükin „Alevit“,⁶¹ siis lõuna, siis õhtune etendus, siis kirjad. Elan väga kallis toas (3 rbl päev), veidi jahedavõitu.

⁵⁶ Kiri on Moskva Suure Teatri kaval. Seekord on vaadatud etenduseks Aram Hatšaturjani ballett „Spartacus“. Kiri on dateerimata, kuid kavaleht dateerib 1972. aasta sügist.

⁵⁷ See lühisõnum on saadetud Kremli Kongresside Palees toimunud etenduse kavalehel, vaadatud lavastuseks S. Slonimski ballett „Ikarus“ (lav. V. Vassiljev). Kava siseküljel on alla kriipsutatud peaosaliste V. Vassiljevi ja J. Maksimova nimed. Juurde on kirjutatud „kaemuslik“.

⁵⁸ Ka järgnevad kirjad on teatrikavadel. Vt. ka viide 12.

⁵⁹ Agatha Christie näidendi lavastas Pärnu teatris Ingo Normet, esietendus oli toimunud 1971. aasta detsembris. Kiri on kirjutatud selle lavastuse kavale.

⁶⁰ Prantsuse kommunistliku partei häälekandja.

⁶¹ Vahing dramatiseeris Pärnu teatri jaoks Jakobsoni „Vaeste-Patuste alevit“, teos jõudis lavale alles 1981. aastal.

„Suvekooliga“⁶² imelikud asjad jah – neli järgmist etendust stationsaaris välja müüdnud. 15/16 rasked paevad – Tallinn.⁶³ I päeval draamateatri suures saalis, teisel päeval vene draamateatris. Kui saad aega, vaata „Hällilaulu“⁶⁴ – „Äiu... äiu“⁶⁵ armeenia variant, kuid mingi meeldiva kõrvalmaiguga. Ühine, absoluutselt ühine, nendel kahel etendusel (Tartu ja Pärnu) on minu jaoks see, et „valu“ pole neis kummaski, mõlemas makstud lõivu päevakajale.

Kirju saan: Pärnu. Peapostkontor. Nõudmiseni.

Toominga meeleolud?

Veel meenus, et „Charley’s“ mõjusid Sa kohati nagu vene krahv, nagu Mõškin „Idioodist“⁶⁶ kõrvuti inglaskliku hoiakuga. Mõškin olid Sa eriti siis, kui istusid. Kui kunagi tuleb „sinu programm“⁶⁷ siis peaks ikka mõtlema „Idioodile“.⁶⁸

12.1.73. k. 2250

8.

14. jaanuar 1973. Esietendust ei näinud, samal ajal oli väikeses saalis „Suvekool“.⁶⁹

9.

25. I 73. k 2230⁷⁰

Kuno, mõned read etenduselt tulles. A!a V. V. Rozanov⁷¹ püüan fikseerida nii nagu asjad on. Äsja „sõimasin“ Maimut Tallinna⁷² (Tallinnas), sest enne teatrit helistades talle teatas isa, et tütar (gripahaige läks jalutama), loomulikult ikka sabast kinni. See mind vihastas. Gripp – mis on gripp? See pole haigus vaid massipsühhoos Eestis. Massiline põgenemine töövõimetuslehte igapäevasest tööst, see on massihüsteeria, selles on midagi sümptomaatilist. See pole juhuslik. Teatris gripi pärast kaos, kauplustes, lõpetades TRÜ teadusliku raamatukoguga, viimase teadusliku sekretäriaga. Kokkuvõttes – gripp on „vaikne nurgake“. Etenduse ajal tekkis uus eksili-mõte, ilmselt sügistalvel teostan. Pealkiri „Kokora eksil“ või „Maaseadus“ (romaanid või näidendi pealkiri).⁷³ Tahan elada, sellega ka loomulikult lõhkuda, kirjutades või dramatiseerides ühe suguvõsa perekonnaelu. Tagapõhi 1918. a. mõisamaad asunikele, nende tõus – kriis, ja mismoodi see asuniku poeg (50 a. praegu) elab. Julm mõte, aga see on samm „Suvekoolist“ edasi. Järgnevad paevad istun muuseumis. Esmaspäeval, nagu ma kirjutasin, olen Tartus. Ilmselt pärast kella kümnet öhtul kodus. Teispäeval jälle tagasi. Pärnus on sula.

Homme Baskini kontsert ja „Suvekool“ kõrvuti. Mis teha?⁷⁴

Vaino

k.2243

Pärnu, hotell Pärnu, tuba 216.

⁶² Vahingu näidendi „Suvekool“ lavastas Pärnu teatris Ingo Normet, esietendus 14.10.1972.

⁶³ Päevaraamatust on lugeda, et Vahing käis oma näidendi pealinna-etendust ka ise vaatamas. Tallinnas esinemine oli vastutusrikas eeskätt seetõttu, et enamus kriitikuid ja kultuuriametnikke, kelle arvamusest midagi sõltus, elasid Tallinnas.

⁶⁴ Zorajr Halaphjani näidendi lavastas Pärnu teatris Ingo Normet, esietendus 09.12.1972.

⁶⁵ Läti autori Harijs Gulbise näidendi lavastas Vanemuises Epp Kaidu, esietendus 01.10.1972. Mõlema lavastuse teemaks oli koolinoorte elu ja noorsooprobleemid.

⁶⁶ Fjodor Dostojevski romaan.

⁶⁷ See lause vihjab, et Otsus ei saanud Vanemuises oma lavastusideid piisavalt teostada.

⁶⁸ Kahjuks jäi see idee teostamata.

⁶⁹ Sõnum on Henrik Ibseni „Naine merelt“ lavastuse kavalehel. Lavastaja Pärnu teatri peanäitejuht Vello Rummo, esietendus 14.01.1973.

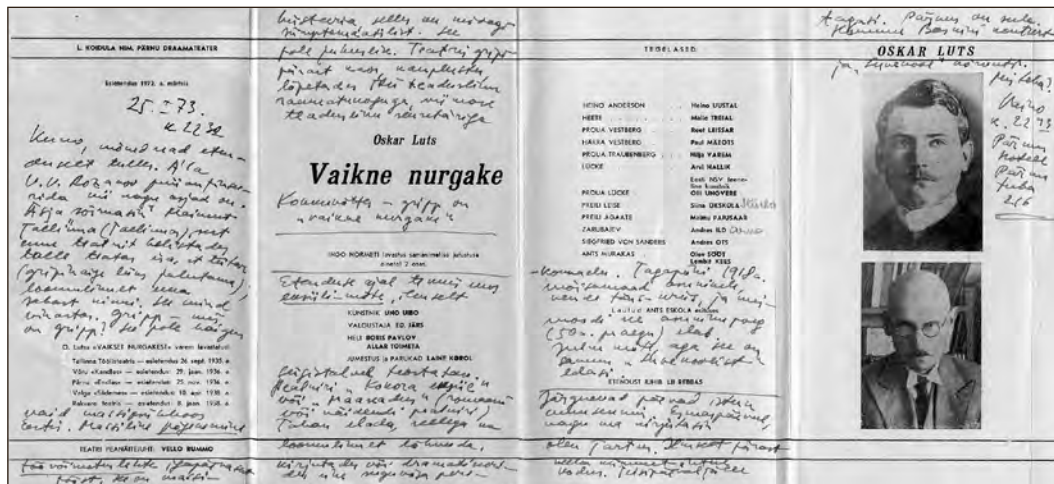
⁷⁰ Kiri on Ingo Normeti lavastuse „Vaikne nurgake“ (Oskar Lutsu ainetel) kavalehel. Esietendus oli toimunud 26.03.1972.

⁷¹ Vene kirjanik (1856–1919), kes käsitles oma loomingus peamiselt pereelu ja seksi probleeme.

⁷² Abikaasa Maimu elas sel ajal juba põhiliselt Tallinnas.

⁷³ Idee pole teadaolevalt siiski teostunud.

⁷⁴ Päevaraamatust on sel päeval sissekanne: „Vaatan vaheldumisi „Suvekooli“ ja Baskini kontserti. Mõjun endale väga totralt.“

Vaino Vahingu kiri Kuno Otsusele Pärnu teatri kavalehel 25.01.1973. EKLA, reg. 2012/178

10.

Kuno!
8. II 73

Pole enam ammu kirjutanud. Pole ka etendusi olnud. Istun toas ja torgin „lavalisemaks“ „Alevit“.⁷⁵ Olen olnud paaril koosviibimisel, aga oma poolkarskluse pärast ei sobi ma enam kuhugi. Imelik veel teinegi asi – paljud küsivad, miks elan ma Pärnus, mis mission mul on?! Kui Sa kuskil midagi peale maksad, oled kohe kahtlane. Jään siia kindlasti 20-ndani. Kuidas lähevad J.⁷⁶ proovid? Maimule olen paar korda helistanud; ta unistab oma toast, aga ma veel ei tea, millisest. Hea seegi, et ta kooperatiivi⁷⁷ sissemaksu ära tegi. „Kihuta“ Kaplinski⁷⁸ Nõva tänavalt minema, kui ta sinna liiga sageli ilmub!
V. verte!⁷⁹

11.

10. sept. 73⁸⁰
k.1541
Tere Kuno!

Istun jälle Leningradis, ootan neljast bussi. Kohtus⁸¹ läks aega 45 minutit, sõitudeks 14 tundi. Tervis seni veel korras. Jõuaks tagasi Tartu. Seekord ei näinud Leningradis midagi, ega kuulnud ka. Külm,

⁷⁵ Vt. viide 61.
⁷⁶ Tõenäoliselt on mõeldud Jaan Toomingat, kes lavastas sel ajal Ibсени „Väikest Eyolfit“, mille esietendus toimus 29.04.1973. Otsus ei olnud lavastusega seotud.
⁷⁷ Kooperatiivkorterit.
⁷⁸ Jaan Kaplinski (1941), eesti kirjanik ja tõlkija, külastas tihedalt Vahingu salongi.
⁷⁹ Kirjapaberiks on sel korral fotokoopia saksakeelse filosoofiaalase teose kahest leheküljest, kus on juttu Nietzschest (1844–1900) ja Kierkegaardist (1813–1855). Alla on kriipsutatud järgmine lõik: „Ka nende elukäik oli sarnane. Mõlemad surid ootamatult juba neljakümnedates eluaastates.“
⁸⁰ See kiri on kirjutatud postkaardile, millel on tiražeeritud Ermitaažis leiduv Henri Matisse'i natüürmordi repro.
⁸¹ Kohtuspühhaatrilist ekspertiisi tegemas. Oma päevaraamatus kirjutab Vahing selle päeva kohta, et oli „kohtus, et maha võtta Soome piirilt tabatud noormehe sundravi“. NL-s peeti riigipiiri ületada üritavaid isikuid ilmselt automaatselt psüühiliselt haigeteks. Vahing töötas 1967–1975 Vabariikliku Tartu Psühhoneuroloogiahaigla kohtuspühhaatria ekspertina, olles ühtlasi (1968–1971) TRÜ kaugõppe aspirant psühhaatria alal.

vihm ja viha mahavisatud aja pärast. Ja sõita Tartu... Moskva vaksalis tahtsin juba Moskva rongile istuda. Imselt ongi aeg. Katsun kusagilt leida Cruso.⁸² Maal ei olnud ja linnas ka mitte. Viimane aeg lugeda.

Sinu V. V.

12.

Kallis Kuno!⁸³

Mul ei jäänud – jälle – muud üle kui sõita Moskvasse, märatsema, teatriellu, tagasi tegema kõike seda, mida Sa möödunud teatrihooajal (minu hooajal, amoki ajal) hukka mõistsid. Süda on nõrk, Moskva lopane jne, aga alla anda ei taha.

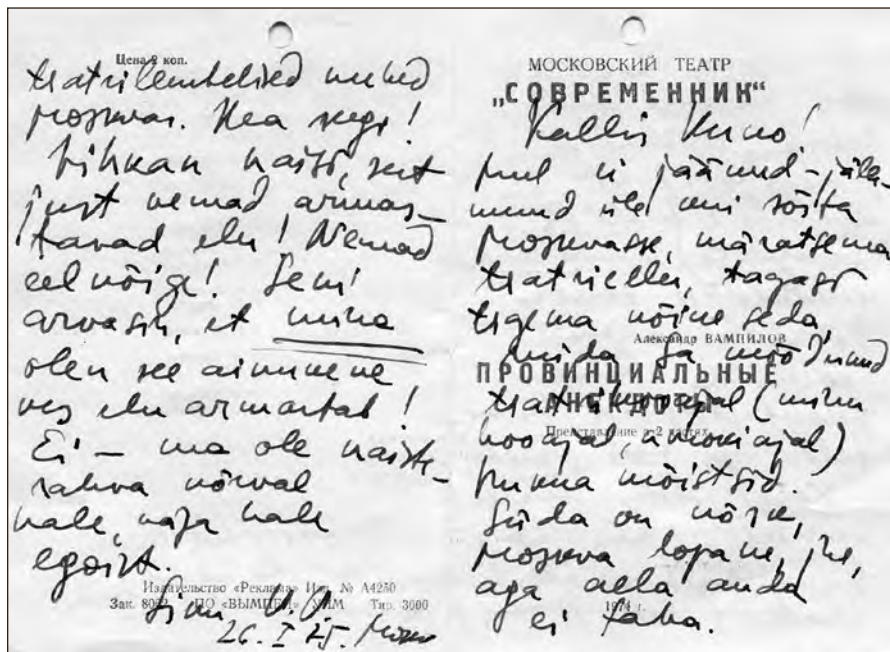
Soe hakkab, kui leiad (Vernadski prospektil) et on kellele (Sulle ja Evaldile⁸⁴) kavalehtede kritseldusi saata. Võõra linna nii loomulik sund provintsipooisi tunnetele, aga mis parata. Keegi ütles mulle kunagi: „Hea, et Sa olemas oled.“

Vampilovit⁸⁵ ei ole enam, on lohakas teater (eriti Tartus) ja neurootilised teatrilembelised mehed Moskvast. Hea seegi!

Vihkan naisi, sest just nemad armastavad elu! Nemad eelkõige! Seni arvasin, et mina olen see ainukene, kes elu armastab! Ei – ma ole naisterahva kõrval hale, väga hale egoist.

Sinu V. V.

26. I 75. Moskva

Vaino Vahingu kiri Kuno Otsusele Moskva teatri "Sovremennik" kavalehel 26.01.1975. EKLA, reg. 2012/178

⁸² Vististi Defoe „Robinson Crusoe“.

⁸³ Kiri on Moskva Sovremenniku teatri kavalehel (Aleksandr Vampilovi „Provintsianekdoodid“; eesti teatris lavastati see näidend 1977 Rakveres (Moskva lavastaja Natalja Petrova)).

⁸⁴ Evald Hermaküla (1941–2000), näitleja ja lavastaja, teatriuenduse olulisemaid lavastajaid Vanemuises.

⁸⁵ Aleksandr Vampilov (1937–1972), vene-burjaadi perest pärit kirjanik, kelle näidendeid on tõlgitud paljudesse keeltesse. Mitmed tema teosed on tõlgitud ka eesti keelde („Näidendid ja lühiproosa“, Tallinn, 1978) ja lavastatud eesti teatris. Hukkus paadiõnnetusel Baikali järvel.

Vaino Vahing Peipsi ääres 1975. aastal.
Jüri Arraku foto.
EKLA, reg. 2008/65

13.

Kuno!⁸⁶ Viiepäevane teatriõhtu on lõppenud. Mingi raugematu energiahoog on peal. Ei mingit väsimust.

Homme sõidan Tallinna. Draamateater tahab, et ma veelkord Strindbergist räägiksin, seekord „Preili Juliast“, mida Trass⁸⁷ kavatses lavastada. Loodan, et „Akulina“⁸⁸ esietendus läks hästi. Jah, teater kasvatab: kas või tänane õhtugi. Nädal kulub (kuluks) selleks, et selle ajastu kostüüme lihtsalt ära tunda. Ja veel: teater akumuleerib mingi kultuurivaistu, tõi küll, mittetajutava, mitte sellise, mis sind kohe targemaks või paremaks teeks, aga ajapikku annab ta tunda. Üle mitme aasta tunnen täna õhtul, et armastan iseennast, see on progressiivne tunne, äratundmine. Tänapäev etendus oli minu jaoks uus. Mõte, idee legenditaoliselt arusaamatu, aga muu... Uus MXAT⁸⁹-i saal on võimas, meenutab vanglat. Millegipärast kardan, et kui „Vanemuine“ selles majas esineb, võib palju kaotsi minna. Õlu puhvetis oli hele, mitte nii tõmmu nagu „Sovremenniku“⁹⁰ uue hoone puhvetis.

Kõike head

Vaino

31. I 75

k 0148

⁸⁶ Kiri on Moskva Kunstiteatri lavastuse, Friedrich Schilleri „Maria Stuarti“ kavalehel.

⁸⁷ Raivo Trass (1946) tõi „Preili Julie“ draamateatris lavale 22.03.1975.

⁸⁸ Jossif Kovneri opereti „Matsipreili“ (Akulina) lavastas Vanemuises Epp Kaidu, Otsus oli lavastaja assistent, mängides ühtlasi ühe mõisniku osa. Esietendus toimus 25.01.1975.

⁸⁹ Moskovskij Xudožestvennyj Akademičeskij Teatr – Moskva Kunstiteater, omamoodi legend Moskvas, mille rajasid 1898 vene teatri suurkujud K. S. Stanislavski ja V. I. Nemirovitš-Dantšenko. Nõukogude ajal kandis teater millegipärast Gorki nime. 1987. aastal jagunes teater kaheks trupiks, millest üks tegutses edasi Gorki nime all, teine võttis Tšehhovi-nimelise Moskva Akadeemilise Kunstiteatri nime. Tšehhov on oluline seetõttu, et tema dramaturgia oli paljuski aluseks kunstiteatri loomisel, nii oli teatri sümboliks kajakas, sest samanimeline Tšehhovi näidend oli teatri üheks esimeseks lavastuseks.

⁹⁰ Sovremennik, grupi noorte näitlejate (sh. mitme hilisema kuulsuse – Oleg Jefremov, Oleg Tabakov jt.) poolt 1956. aastal asutatud teater Moskvas. Noorte poolt oli see omamoodi protest keskel positsioonil asunud MHAT-i ja Stanislavski süsteemi dogmaatilise tõlgenduse vastu, mis selleks ajaks oli stagneerunud, omamoodi „mumifitseerunud“ (vt. <http://www.sovremennik.ru/about.php>).